

ADRIANA-FLORENTINA CĂLĂUZ¹, ROMÂNIA

Delia-Anamaria RĂCHIȘAN, Cultura românească. Identitate și alteritate. Suport de curs, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2024.

Autoarea Delia-Anamaria Răchișan analizează conceptul de cultură, trecându-l prin filtrul binarității identitate-alteritate. Autoarea are în vedere obiective, precum: „definirea conceptelor; analiza flexibilității culturii: apariție, complementaritate, transmitere; evidențierea dimensiunii sociale: aculturație-cultură, autentic-*kitsch*, sincretism funcțional-sincretism de limbaje (limbaj verbal, nonverbal, paralimbaj); text-context, tradiție și inovație; identitate-alteritate; mitizare-demitizare” (Răchișan 2024: 6).

Autoarea analizează simboluri care devin unice și reprezentative în spațiul cultural românesc: simboluri avimorfe (cucul), simboluri celeste (soarele, luna), simboluri zoomorfe (cerbul, zimbrul), reprezentări mitice (strigoii), simboluri dendromorfe (bradul, mărul, stejarul).

Cucul este un simbol avimorf prețuit de românii din toate regiunile țării noastre: „Echinocțiul de primăvară și solstițiul de vară relevă importanța cucului în cultura românească” (Răchișan 2024: 27). Cucul, în calitate de mesager al erosului și de pasăre oraculară, este corelat cu alte păsări și analizat prin intermediul unor binarități: aparență-esență, bine-rău, frumos-urât, moral-imoral etc. Calendarul popular, categoriile folclorice (cântece de leagăn, jocuri cu măști, legende, proverbe etc.), arta tradițională românească îi conferă cucului un status aparte în cultura românească.

Podoabele celeste devin indispensabile culturii românești: „Nu întâmplător, omul comunității tradiționale a încercat să aducă din macrocosmos, în microcosmosul său gospodăresc, simbolurile astrale” (Răchișan 2024: 50). Mitizarea, demitizarea, umanul mitizat, mitul umanizat devin repere esențiale în revitalizarea acestui simbol avimorf.

Cerbul, zimbrul au un impact major atât asupra mitologiei, cât și asupra artei tradiționale românești. Aceste simboluri zoomorfe sunt indispensabile culturii românești. Fotografiile autoarei subliniază acest aspect.

Strigoii devin punct de conjuncție între cultura modernă și cultura tradițională: „Atât literatura populară (descântece, legende, basme), cât și literatura cultă (lirică, dramaturgie, proză) subliniază impactul strigoiiului. Autorii avizați au fost acaparați de conceptul de strigoi, trăgându-și seva din filonul folcloric al satului românesc” (Răchișan 2024: 93). Linia de demarcație dintre strigoi, moroi și pricolici este fragilă. Strigoii vii și strigoii morți impun interdicții, predicții străvechi.

Stejarul multiseclar reprezintă un *axis mundi*: „În spațiul cultural românesc, întâlnim butucul din lemn de stejar și praxisul ritualic corespunzător. În anumite zone

¹ Conf. Univ. Dr. - Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord Baia Mare, România.

etnografice, butucul de Crăciun este substituit fie cu cerul, fie cu tufanul” (Răchișan 2024: 116). Stejarul, ghinda au un loc reprezentativ în cultura românească.

Bradul îmbracă o serie de accepțiuni - *axis mundi*, Arbore Cosmic, Pom al Vieții: „Bradul este indispensabil momentelor tari din viața omului – naștere, căsătorie, moarte. Lăcașurile de cult din lemn folosesc atât bradul, cât și stejarul” (Răchișan 2024: 226). Semnificațiile, ipostazele bradului, legendele relevă un univers dendromorf inedit.

Atât mărul ca pom roditor, acest Pom al Vieții Veșnice, acest Pom al Cunoașterii Binelui și al Răului, cât și mărul ca fruct au un loc aparte în spațiul cultural românesc: „În spațiul cultural românesc, mărul ne duce cu gândul fie la cultul morților, fie la fertilitate, fie la practici rituale străvechi, fie la anumite categorii folclorice (cimilituri, colinde, descântece proverbe” (Răchișan 2024: 145). Autoarea analizează mărul și merele din diverse spații culturale: „mărul lui Adam, merele Atalantei, merele de aur din grădina Hesperidelor, mărul discordiei, mărul lui Newton, mărul lui Wilhelm Tell, livada cu meri din Insula Avalon etc.” (Răchișan 2024: 145). Cursul oferă multe detalii și argumente care conving asupra importanței mărului și merelor în diferite spații culturale.

Prin intermediul acestui suport de curs, datorită temelor complexe, studenții au ocazia să redescopere cultura românească prin prisma dihotomiei identitate-alteritate.

